

INFORME: La figura de l'educadora i l'educador social a l'actual sistema català d'Atenció i de Protecció a la Infància i l'Adolescència

Document elaborat pel Comitè de Defensa de la Professi3 del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya format per:

Araceli Lázaro Aparicio, educadora social i pedagoga. Va treballar com a educadora social i coordinadora en un centre residencial d'acci3 educativa. I va compaginar la tasca de responsable de centres a la DGAIA i Secretària de l'Observatori dels Drets dels Infants amb la de professora associada a la Facultat Pere Tarrés. Actualment jubilada. Membre del Grup GSIA (Sociologia de la Infància y la Adolescencia).

Daniel Ortega Ortigoza, diplomat en Educaci3 Social (UB) i doctor en Educaci3 i Societat (UB). Ha compaginat la seva tasca com a educador social en un centre residencial d'acci3 educativa amb la de professor associat a la Universitat Aut3noma de Barcelona. Membre del Grup de Recerca en Infància i Adolescència en Risc Social (IARS) de la UAB.

Carme Panch3n Iglesias, professora titular de la Facultat d'Educaci3 i directora adjunta de l'Institut de Desenvolupament Professional IDP-ICE de la Universitat de Barcelona. Pedagoga, educadora social i medidora. Doctora en Ciències de l'Educaci3 per la Universitat de Barcelona.

Julio Rodríguez Rodríguez, diplomat en Educaci3 Social (URL) i doctor en Educaci3 i Societat (UB). Treballa com a educador social en un centre residencial d'acci3 educativa. És també professor associat de la Universitat de Barcelona i professor col·laborador de la Universitat Oberta de Catalunya. Membre del Grup de Recerca en Intervencions Socioeducatives en la Infància i la Joventut (GRISIJ) de la UB.

SUMARI

0. Presentació	3
1. Antecedents de l'educadora i l'educador social en l'àmbit de l'atenció i la protecció a la infància i l'adolescència	3
2. Grans eixos del l'actual Sistema d'Atenció i de Protecció on es contempla la figura de l'Educadora i l'Educador Social	7
3. Perfils professionals legitimats en normativa. Punts comuns que consoliden la identitat professional	9
4. De la teoria a la pràctica. Principals dificultats i reptes d'aplicació d'allò definit	11
5. Altres propostes de millora.....	13
6. A manera de síntesi	14
7. Bibliografia	15
8. ANNEX 1.....	19
9. ANNEX 2.....	21
10. ANNEX 3.....	24

INFORME: LA FIGURA DE L'EDUCADORA I L'EDUCADOR SOCIAL A L'ACTUAL SISTEMA CATALÀ D'ATENCIÓ I DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

AUTORIA: Araceli Lázaro Aparicio, Daniel Ortega Ortigoza, Carme Panchón Iglesias,
Julio Rodríguez Rodríguez

DATA: Gener 2020

0. Presentació

Com a col·lectiu professional, les educadores i els educadors socials portem dècades treballant en aquest àmbit i estem cada cop més presents en diversos escenaris relacionats amb la infància i l'adolescència: des de serveis i entitats de caire preventiu a serveis o medi residencial, entre altres. Els nous fenòmens relacionats amb la infància i l'adolescència requereixen una major presència i visibilitat de l'educació social en els esmentats escenaris.

L'objectiu del present informe és fer visible aquesta figura com a col·lectiu professional molt compromès amb la tasca que desenvolupa al voltant de la infància i l'adolescència en el sistema d'atenció i de protecció. També s'hi destacaran els principals problemes detectats i les propostes a curt termini dins de l'exercici de la seva professió.

1. Antecedents de l'educadora i l'educador social en l'àmbit de l'atenció i la protecció a la infància i l'adolescència

Els antecedents de la figura de l'educadora i l'educador social avança del braç del sistema de protecció a la infància i l'adolescència.

Al llarg dels últims anys, s'han estudiat abastament i amb profunditat els antecedents, les característiques i el canvi ideològic que va suposar la constitució d'un Estat social i democràtic de Dret, on es deixaven enrere pràctiques assistencialistes i de beneficència, per passar al reconeixement dels drets de les persones i la seva participació activa en els processos que els afecten, instaurant-se d'aquesta manera una intervenció socioeducativa orientada al canvi personal i social duta a terme per les persones professionals de l'educació social (Arellano i Trescents, 1987; Cacho, 1998; De Antón, 1984; Lázaro, 2000; Marzo, 2007; Muñoz, 1989; Núñez, 1990; Panchón, 1993, 1998; Sánchez-Valverde, 2009; Vega, 1984).

En aquest sentit, i sense ser exhaustius, en els antecedents de l'educadora i l'educador social relacionats amb la Protecció a la Infància i l'Adolescència, trobem figures professionals anomenats "cuidadors", "zeladors" i "vigilants" que junt al personal voluntari i religiós acompanya la vida a les institucions residencials d'infància i adolescència fins ben avançat el segle XX.

Va ser al voltant de les noves mirades vers la infància que va aportar el moviment higienista de principis del segle (fonamentalment a l'escola, però també a l'educació familiar), que apareixen figures com Josep Pedragosa i Ramón Albó i es reconeix la necessitat de la funció

educativa a les institucions infantils. La paraula “educador” va ser utilitzada a Barcelona ja des de 1914 al primer Centre d'Observació creat a Wad-Ras.

Des de l'any 1939, en Joan Piquer i Jover, director del Laboratori Psicotècnic del Tribunal Tutelar de Menors de Barcelona, reclama que s'ha d'establir una nova professió al camp social: l'educador especialitzat¹. Aquesta reivindicació es concreta en la creació del Centre de Formació d'Educadors Especialitzats l'any 1969, i que va estar activa fins al 1980 quan es va crear l'Escola Flor de Maig.

Van ser els i les professionals d'aquesta escola qui varen portar a terme el tancament dels asils i la reconversió dels mateixos en institucions clarament educatives i gestionades professionalment. Els col·lectius de l'Ajuntament de Barcelona van ser els pioners, i la Generalitat de Catalunya² va fer el mateix quan es fa fer el traspàs de competències en matèria d'infància amb el desmantellament dels centres d'Auxili Social i el naixement de les Comunitats Educatives Infantils i Juvenils.

Pel que fa als àmbits de prevenció i medi obert, l'educadora i l'educador de carrer, aquí a Catalunya, es va començar a definir a partir de la pràctica de persones que als anys setanta van iniciar el seu treball quan encara no havia arribat la democràcia. Comencen a treballar als barris de la mà d'iniciatives socials compromeses. Es tracta d'un primer moment de redefinició de l'atenció a la infància i l'adolescència que coincideix amb el desmantellament dels grans centres públics de protecció a la infància (macroinstitucions) i amb la creació dels col·lectius infantils municipals (models familiaristes).

A partir del 1980, amb la creació de la Direcció General de Protecció i Tutela de Menors, es dona suport legal al model educatiu i es defineix una nova manera d'actuar amb els infants en situació de risc: en lloc de separar-los del medi, es tracta d'atendre'ls en el seu propi entorn.

És així com apareixen els primers contractes com a educadores i educadors, encara que amb titulacions de suport múltiples i fonamentalment vinculades a les anomenades ciències socials (magisteri, treball social, pedagogia i psicologia), entre d'altres.

A nivell normatiu, varen ser la *Llei 11/1985, de 13 de juny, de protecció de menors*³ i la *Llei 26/1985, de 27 de desembre, de serveis socials* les que anuncien la necessitat de regular i reglamentar la professió d'educadores i educadors socials als diferents serveis. Aquestes lleis constitueixen un punt de partida clau en la comprensió i renovació de l'atenció i la protecció a la infància i l'adolescència. La *Llei 11/1985, de protecció de menors*, fins les seves modificacions posteriors, regulava la protecció dels menors desemparats incorporant-hi tant la prevenció i el tractament de la delinqüència juvenil com la tutela dels menors abandonats o víctimes de l'actuació dels pares o guardadors.

En aquell moment es va considerar una llei moderna, atès que també volia ser una normativa que servís per a tota la infància i l'adolescència, destacant la importància de l'educació, introduint el concepte de “tractament educatiu” tant en l'àmbit de l'atenció i la protecció a la infància com en l'àmbit de la justícia juvenil.

1 J. J. Piquer i Jover (1954). *Antecedentes para el estudio del personal educador*. Pro-Infancia y Juventud, 34.

2 La Generalitat de Catalunya, l'any 1981 assumeix les competències en matèria civil i d'institucions públiques de protecció i tutela de menors.

3 *Llei 11/1985, de 13 de juny, de protecció de menors*. DOGC núm. 556 del 28 de juny de 1985. Un text legal amb aportacions importants des de l'òptica del treball educatiu (Panchón 1998:50-52). Pel que fa als/les professionals que han de desenvolupar la seva tasca amb infància i adolescència, destaca la “professionalització del personal”.

Des d'aquesta perspectiva, es necessita personal educatiu, educadores i educadors preparats per poder dur a terme una tasca educativa en els diferents àmbits d'intervenció tal i com es menciona en el següent article:

Article 33 de la Llei 11/1985, de Protecció de menors:

El personal educador dels centres ha d'estar específicament capacitat per a la seva tasca. El Departament de Justícia ha d'establir per reglament les condicions de titulació necessàries.

Amb la *Llei 26/1985, de 27 de desembre de Serveis Socials*, es comença a situar la responsabilitat del sistema d'atenció i de protecció en diverses administracions públiques. S'impliquen en aquestes responsabilitats la Generalitat de Catalunya, les administracions locals i supralocals amb la participació de nombroses entitats que gestionen i estableixen convenis de col·laboració amb els ens públics. Aquesta normativa contribueix a establir el circuit d'intervenció i a definir l'estructura dels serveis en grans blocs: serveis d'atenció primària i serveis especialitzats⁴ (Panchón, Costa i Gil, 2006: 30-31), com assenyala l'article 2 de la citada llei:

Article 2 de la Llei 26/1985, de Serveis Socials:

2.1 Els serveis socials abasten el conjunt d'activitats organitzades que, mitjançant la intervenció de personal preparat i amb el suport d'equipaments i recursos adequats, promouen els mitjans per a prevenir la marginació.

Els àmbits d'intervenció professional de les educadores i educadors socials amb infància i adolescència quedaven emmarcats, preferentment, en els serveis socials bàsics i els serveis socials especialitzats. L'educadora i l'educador social són un dels professionals que configuren els serveis socials bàsics i s'incorporarà a:

- Servei Bàsic d'Atenció Social.
- Servei d'Assessorament Tècnic d'Atenció Social.
- Servei de Centre Obert per a infants i adolescents.

Per tant, la professionalització comporta sense cap mena de dubte una formació universitària bàsica⁵, una formació continuada i unes condicions laborals adients per poder dur a terme l'encàrrec corresponent.

La titulació universitària en Educació Social aglutina la formació que fins la posada en marxa d'aquests estudis, constituïa tres professions o àmbits d'intervenció diferenciats: l'animació sociocultural i la pedagogia del lleure, l'educació especialitzada i l'educació de persones adultes.

Al mateix temps, es posen en marxa organismes com el Comitè d'Experts en Formació de Recursos Humans en l'àmbit dels Serveis Socials, per tal que vagi dissenyant els diferents perfils professionals. Aquest Comitè d'Experts va definir, el desembre de 1996, les competències dels educadors socials en relació amb els tres àmbits d'actuació municipals:

- L'àmbit individual i familiar.
- L'àmbit de gestió de programes i serveis.
- L'àmbit comunitari.

⁴ "L'objectiu primordial de l'atenció primària és l'acció preventiva i d'àmbit municipal, i l'objectiu primordial de l'atenció especialitzada és l'acció restitutiva, d'àmbit autonòmic." (Panchón, Costa i Gil, 2006:31).

⁵ Diplomatura en Educació Social. El *Reial Decret 1420/1991, de 30 d'agost* estableix el disseny curricular de la formació per a la diplomatura universitària en Educació Social (BOE núm. 243, de 10 d'octubre de 1991). Actualment, Grau d'Educació Social, a partir de la implantació del Pla Bolonya el curs 2009-2010.

Posteriorment, l'any 1999⁶, es van definir els perfils professionals en l'àmbit dels serveis socials. Alguns d'aquests perfils s'han anat revisant i actualitzant.

Les definicions professionals actuals recollides a la cartera de Serveis, i elaborades pel Comitè d'Expertes i Experts en Formació de Recursos Humans en l'Àmbit de l'Acció Social (denominació actual del comitè), són les següents:

- Educador Social en Serveis Socials Bàsics, 1996.
- Educador Social en Centre Obert, 1996 (educador/a social del Servei de Centre Obert, 2012).
- Educador Social en Serveis d'Assessorament Tècnic d'Atenció Social Primària, 1996.
- Educador Social en Centres d'Infància, 2005 (educador/a social dels serveis de Centres Residencials d'Acció Educativa i de Centre d'Acolliment per a Infants i Adolescents).
- Educador Social dels pisos Assistits del Programa d'habitatge Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET), 2015.

Des de 1995 la professió d'educador i educadora social està integrada als Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA), però està sense definir el seu Perfil Professional a la Comissió d'Experts.

La definició d'educadora i educador social també ha anat canviant intentant adaptar-se a les noves realitats i necessitats socials emergents i, en aquest sentit, recollim la de l'*Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación* (ANECA). Així, l'educadora i l'educador social són "un agent de canvi social, dinamitzador de grups socials mitjançant estratègies educatives que ajuden les persones a comprendre el seu entorn social i cultural i integrar-s'hi adequadament" (ANECA, 2005: p. 127).

Per aquest motiu, el present informe segrega els termes *rol* i *competències* malgrat són dos elements que intrínsecament acompanyen la tasca quotidiana de l'educació social en l'àmbit de la infància i adolescència. El rol és el "model de comportament que, en una societat determinada, s'espera d'una persona en relació amb el seu estatus" (Thomas, 1998: p. 139). I el rol està relacionat amb la funció, entesa com a "acció que pertany fer a una persona pel seu càrrec, ofici, etc." (Institut d'Estudis Catalans, 2019).

Per altra banda, una competència és la capacitat de respondre a les exigències individuals per a portar a terme una activitat o una tasca. Són aptituds, capacitats i disposicions inherents a l'individu. Cada competència es fonamenta en una combinació d'habilitats pràctiques i cognitives interrelacionades, coneixements, motivacions, valors, actituds, emocions i altres elements que poden ser mobilitzats per actuar de manera eficaç (OCDE, 2005, citat per Martín i Luna, 2011). Es parla de competències perquè aquestes discriminen aquell saber necessari per fer front a determinades situacions, i el ser capaç d'afrontar aquestes situacions (Echevarría, 2005).

6 CEFRHASS. (1999). *Perfils professionals en l'àmbit dels Serveis Socials. Col·lecció Informes, Document d'Estudi 11*. Barcelona: Institut Català de Noves Professions. Generalitat de Catalunya.

En síntesi serien competències de la professió, entre d'altres, les següents:

Comprensió dels processos històrics de la professió i de la intervenció socioeducativa
Coneixement del marc institucional i legislatiu de la professió
Coneixement dels fonaments teòrics i metodològics de l'acció socioeducativa
Coneixement dels processos de desenvolupament psicosocial de la població amb qui treballa
Identificació dels determinants biopsicosocials que intervenen en els processos socioeducatius
Coneixement dels elements socials i laborals de la professió
Maneig dels elements psicosocials i socioeducatius implicats en les intervencions socioeducatives
Habilitat per a dissenyar, implementar i avaluar de les intervencions socioeducatives
Gestió de processos participatius i d'acció sociocomunitària

Font: Elaboració pròpia a partir d'ANECA (2005)

2. Grans eixos del l'actual Sistema d'Atenció i de Protecció on es contempla la figura de l'Educadora i l'Educador Social

Els grans eixos del Sistema d'Atenció i de Protecció a la Infància i l'Adolescència on es contempla la figura de l'educadora i l'educador social es troben al voltant de la classificació dels Serveis Socials. Aquests són:

- **Serveis Socials Bàsics:** Serveis Bàsics d'Atenció Social, Serveis d'Assessorament Tècnic d'Atenció Social i Centres Oberts (CO).
- **Serveis Socials Especialitzats:** Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA), Centres d'acolliment (CA), Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE) i Centres Residencials d'Educació Intensiva (CREI), les Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (ICIF) i les Cases d'Infants, incloses en el perfil dels CRAE.

Hem de tenir en compte que avui dia els Serveis Socials van més enllà de la simple assistència o focalització en grups marginals. Sobre aquests Serveis Socials recau la tasca fonamental de prevenció i de detecció de situacions de risc i/o de desprotecció de drets dels infants i adolescents.

Sigui quin sigui l'àmbit de serveis, és específic de l'educadora i l'educador social tot allò que tingui a veure amb processos educatius que ajudin els subjectes a descobrir la seva realitat personal i social i afrontar-la de forma que puguin arribar a una inclusió social efectiva.

Pel que fa a l'acció preventiva (que es desenvolupa als Serveis Socials Bàsics) definida per l'ANECA, poden ser rellevants un conjunt de funcions que es recullen en l'Annex 1 d'aquest document.

El perfil professional elaborat pel Comitè d'Experts en Serveis Socials (2005) diu que el personal d'atenció directa dels Centres d'Acolliment està format per professionals amb titulació en l'àmbit psicològic, social i pedagògic (equips tècnics) i de personal d'atenció directa format per educadors socials.

En els centres residencials, aquest personal d'atenció directa també està format per educadores i educadors socials. Sobre la qualificació i el perfil professional, el Comitè defineix el perfil i proposa els requisits mínims d'accés per a aquesta figura professional. Aquest perfil és el d'educadora i educador social (amb la diplomatura o habilitació pel corresponent col·legi professional, amb una formació complementària en el terreny de la protecció a la infància que correspon als següents eixos temàtics: marc institucional, legal i administratiu; fonaments de la intervenció socioeducativa; tècniques d'intervenció socioeducativa; i sobre el treball interdisciplinari i la qualitat del servei), amb funcions tant per a la intervenció amb l'infant/adolescent, com amb la família, l'equip educatiu i l'entorn. També explicita funcions relatives a la formació i la recerca.

Així doncs s'evidencia la rellevància d'un perfil de professional altament especialitzat (Fernández del Valle, Bravo, Martínez i Santos, 2012; Marzo, 2007; Moyano, 2012; Pereda, Abad i Guilera, 2014).

A la definició d'acció socioeducativa que fa l'ANECA, és important destacar que al parlar de les funcions en els centres residencials d'acció educativa i els centres d'acolliment es ressalta, des de l'encàrrec institucional, com a predeterminant el doble encàrrec a l'educadora i l'educador social: l'exercici de la guarda i l'educació.

L'exercici de la guarda representa, pel que fa a l'educador/a social de centre residencial d'acció educativa o del centre d'acolliment, un complement de responsabilitat a afegir a les funcions educatives comunes de la resta d'educadores i educadors socials.

En l'Annex 2 d'aquest document, recollim les principals funcions genèriques a centres residencials d'acció educativa.

Seguint amb el conjunt de documents que emmarquen la tasca de l'educadora i l'educador social, no es pot deixar de banda el Projecte Marc de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). En el Projecte Marc de 1995, la DGAIA fa referència als "criteris educatius" a l'hora d'assignar els infants als diferents recursos residencials, i recull el que diu l'Ordre del 27/12/1991 relatiu al personal educatiu dels CRAE: "el personal educatiu haurà de provenir del camp psicopedagògic i estarà compost majoritàriament per Educadors Especialitzats, mentre no es consolidi i hi hagi suficients promocions de la nova Diplomatura d'Educador Social" (p. 15). Recull també el que dicta la Coordinadora Estatal d'Educadors en relació amb la figura de l'educador: intervé individualment i grupalment des de la relació amb la persona usuària, i mitjançant tècniques d'observació, anàlisi institucional, dinàmiques grupals, entrevistes, i activitats lúdiques i formatives, entre d'altres.

En el nou Programa Marc per als Centres Residencials (DGAIA, 2014), es posa de manifest l'especificitat de la mesura d'acolliment residencial, tot mencionant les noves situacions i els canvis que manifesten els infants i adolescents actualment, quant a l'augment de l'edat mitjana, l'increment dels nouvinguts, les problemàtiques de conducta i salut mental, així com l'augment de les situacions familiars greus i cronificades. Es conclou que aquests canvis provoquen l'especialització dels recursos residencials per afrontar els nous reptes.

En relació amb les característiques dels centres de protecció, aquest Programa Marc parla de la figura de l'educadora i l'educador social i dels equips titulats en Educació Social. També es recull la conveniència de respondre a criteris de qualitat de cara a la millora de l'atenció i del servei. Pel que fa a la tipologia de professionals implicats en els diferents recursos, el Programa Marc contempla la figura de l'educador/a social en els CA, CRAE, CREI i pisos assistits com a professional diana. No obstant això, explicita l'existència de professionals de suport tècnic que complementen el treball educatiu que "en cap cas substitueixen les

funcions dels professionals del centre residencial” (p. 70) i que es concreten en psicòleg/òloga, treballador/a social, metge/metgessa, professors/ores (per als CREI), professor/a de reforç com a suport d'activitats escolars i millora d'aquests aprenentatges, tècnic/a d'Educació Infantil (per a petita infància), tècnic/a d'Integració Social (per a projectes d'inserció laboral), i altres. Aquests altres professionals han de tenir definides les seves funcions al Projecte Educatiu del Centre (PEC) i estar justificada la seva participació en el recurs.

3. Perfils professionals legitimats en normativa. Punts comuns que consoliden la identitat professional

L'educadora i l'educador social, a partir de la seva formació, ha de ser capaç de desenvolupar la seva tasca professional, combinant els elements clau de la seva formació i assolir la competència per al treball amb les persones, fomentant la seva autonomia: coneixements (saber); habilitats (saber fer); aptituds (poder fer); actituds (voler fer).

Els perfils professionals al Sistema de Protecció a la Infància a Catalunya estan definits i validats pel Comitè d'Expertes i Experts en Formació en l'Àmbit de l'Acció Social, òrgan adscrit al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya. Aquests perfils segueixen globalment la definició de les Funcions Base, el Perfil Professional i el Perfil Aptitudinal.

Com queda reflectit anteriorment, els primers perfils definits varen ser els de Serveis Socials i, posteriorment, els relacionats amb l'acolliment residencial.

El quadre de funcions en Serveis Socials es defineix en relació amb:

- Treball individual i familiar.
- Treball social comunitari.
- L'equip educatiu.
- Gestió de serveis.

El de l'acolliment residencial en relació amb:

- Infants i adolescents atesos.
- Família de referència.
- Equip educatiu.
- Relació amb l'entorn.
- Formació i recerca.

Cal destacar que TOTS els perfils definits exigeixen la formació específica en Educació Social i en el cas dels de Centres Residencials d'Acció Educativa, també la col·legiació obligatòria (encara que aquesta exigència no es compleix). Per tant, no és necessari fer una revisió de l'exigència formativa dels equips professionals, sinó recordar l'obligatorietat d'aquesta formació universitària per a les educadores i educadors socials que treballen en els diferents àmbits.

Paral·lelament a l'anàlisi de les funcions i competències dels diversos perfils professionals en el conjunt de l'educació social, s'han realitzat diverses classificacions dels àmbits d'especialització i d'intervenció així com dels diversos escenaris on es pot trobar aquesta figura fins a l'actualitat (Gómez, 2000; Navarro, 2000).

Històricament l'educació social s'ha segregat en els tres àmbits que es relaten a continuació: educació social comunitària, animació sociocultural i pedagogia de l'oci; educació de les persones adultes i formació al llarg de la vida; i educació social especialitzada.

La protecció a la infància i l'adolescència en risc social es troba en l'àmbit de l'educació social especialitzada, atès que és on l'educació social atén persones que presenten necessitats específiques que afecten el desenvolupament de la seva socialització i que a més es troben en situació de vulnerabilitat o en risc d'exclusió social (Balcells, 2003).

En aquest sentit, si atenem a diverses publicacions de la literatura especialitzada en relació amb les competències pròpies de l'educació social, hi trobem una certa interrelació i interdependència malgrat que històricament els àmbits es presenten de forma segregada i independent (ANECA, 2005; AQU, 2009; *Consejo General de Colegios de Educadoras y Educadores Sociales*, 2006; De la Fuente i Reglero, 2004; Fullana, Pallisera i Planas, 2011).

Així destaquem les competències generades per l'*Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y la Acreditación* (ANECA, 2005), en relació amb els perfils formatius i àmbits professionals de l'educació social, tal i com es recullen a continuació:

- Preveure i compensar dificultats d'estructuració de la personalitat i inadaptació social.
- Afavorir l'autonomia de les persones.
- Desenvolupar activitats amb una finalitat educativa, cultural, lúdica...
- Potenciar la recerca d'informació i comprensió en l'entorn social.
- Desenvolupar l'esperit crític i la capacitat de comprensió i anàlisi de la realitat sociopolítica.
- Afavorir la participació dels grups i individus.
- Afavorir la millora de les competències i aptituds dels individus.
- Afavorir el canvi i la transformació social.
- Afavorir el desenvolupament sociocultural, sociolaboral, institucional i comunitari.
- Contribuir a la creació i consolidació del teixit social i associatiu.

Al voltant de les competències específiques adreçades a aquest col·lectiu, són diverses les autores i autors que emfatitzen les funcions pertinents de l'educació social en l'àmbit de la protecció a la infància i l'adolescència en risc d'exclusió social. Així, Avellaneda (2012) realitza una dilatada classificació sobre l'encàrrec que té l'educació social en el propi sistema, com ara l'adopció de mesures de protecció, l'enfocament basat en satisfer les necessitats dels infants i adolescents possibilitant el seu desenvolupament biopsicosocial (físic, biològic, cognitiu, emocional i socioeducatiu), la provisió de recursos, l'atenció individualitzada i planificada entorn al principi de l'interès superior de l'infant, el respecte per la diversitat cultural, familiar i social, la participació de l'infant i de la seva família en aquelles actuacions que els concerneixin, i la planificació i avaluació dels recursos i accions disponibles.

Per la seva banda, Feixas, Jariot i Folch (2004) també van segregat per àmbits les competències específiques requerides pels educadors i educadores socials. Entre aquestes competències específiques de l'àmbit trobem el disseny i l'execució de programes d'intervenció socioeducativa en totes les esferes en què s'intervingui amb els infants, joves i les seves famílies (serveis socials bàsics, serveis preventius, serveis residencials, etc.). Entre d'altres inclou: la realització de coordinacions amb tots els serveis de la xarxa comunitària, la

realització d'entrevistes, seguiment i avaluació dels plans individuals d'intervenció, o la intervenció socioeducativa en el medi residencial mitjançant la dotació als infants d'eines i habilitats socials, educatives, de salut, d'autonomia o psicosocials, etc.

Ara bé, tot i les competències genèriques pròpies abans esmentades, cal fer especial èmfasi en què l'àmbit de la protecció a la infància i adolescència en risc d'exclusió social requereix que la nostra figura reuneixi altres competències, pròpies d'altres àmbits, per tal de donar resposta a les famílies que atenen els seus serveis i/o entitats. Tanmateix considerem que existeixen diverses competències o funcions que no estan contemplades en la bibliografia especialitzada abans esmentada i per tant no tenen categoria d'àmbits, si bé estan presents en cadascun d'ells com a forma d'interrelació entre els mateixos i que a l'hora tenen una gran importància en les múltiples entitats i serveis adreçats a la protecció de la infància, l'adolescència i les seves famílies. Destaquem la mediació, la recerca, els projectes de mentoria, o l'assessorament, entre altres.

Si bé hi ha certes dificultats en formular competències pròpies de l'educadora i l'educador social en relació amb altres figures que treballen en el mateix camp d'acció (Losada, Muñoz i Espiñeira, 2015), l'especialització d'aquest perfil professional es relaciona amb competències interpersonals (compromís ètic, resolució de problemes i presa de decisions, capacitat crítica, respecte i reconeixement de la diversitat i habilitats interpersonals), juntament amb competències relatives al treball en equip, i el disseny de les intervencions socioeducatives (Bautista-Cerro i Melendro, 2011; Fullana, Pallisera i Planas, 2011; García-Mínguez i Sánchez Ramos, 2010). Es destaca la importància de l'establiment de lligams afectius estables com a element facilitador i resiliència (García-Mínguez i Sánchez Ramos, 2010; Montserrat i Melendro, 2017).

La interrelació de totes aquestes competències guarden relació amb els nous reptes que ha d'assolir la figura de l'educació social en aquest l'àmbit. Com ja suggerien Lázaro i Llosada (2012), el perfil atès dels infants, joves i les seves famílies s'ha anat modulant al llarg del temps, fet que genera que moltes vegades els serveis i centres no s'adeqüen a l'encàrrec ni als programes que tenen encomanats i planificats. Entre aquest perfil trobem problemàtiques relacionades amb la salut mental, amb problemes greus als seus nuclis familiars d'origen, amb necessitats educatives especials o amb un perfil sense referents familiars en el context, com és el cas de la infància i l'adolescència migrant.

En aquest sentit i com a finalitat del present document, considerem inexorable l'avaluació i millora de l'actual sistema de protecció, a fi de dotar els infants i joves de les respostes que necessiten d'acord amb el principi de l'interès superior de l'infant. I és que la no dotació de recursos especialitzats i respostes adequades a les seves necessitats genera una certa controvèrsia, així com una taxativa incoherència entre l'encàrrec administratiu en matèria de protecció a la infància i la tasca executada entre l'àmplia amalgama de serveis, centres i programes adreçats a aquest conjunt de la població.

4. De la teoria a la pràctica. Principals dificultats i reptes d'aplicació d'allò definit

En aquest punt s'exposen de forma esquemàtica les principals dificultats/necessitats detectades a partir dels documents i bibliografia consultada (informes CEESC i Síndic de Greuges):

- Necessitat d'una formació bàsica i formació continuada que permeti desenvolupar una tasca educativa/socioeducativa de qualitat que respongui a les necessitats reals de les persones.
- Necessitat d'una formació específica i experiència prèvia abans de la incorporació a centres d'acolliment o CRAE.
- Instaurar una taula de diàleg permanent entre universitats, administracions, col·legi professional, empreses/entitats del tercer sector i sindicats, per poder treballar des d'un model professional de qualitat i amb unes condicions laborals que ho permetin, a fi de garantir el principi de l'interès superior de l'infant i adolescent tal i com estableix la legislació vigent en la matèria, tot situant les diferents figures que acompanyen la tasca de l'educador/a social (tècnic/a en integració social, monitor/a, etc.) però que no la substitueixen.
- Baixa incidència en el treball preventiu per part dels educadors i les educadores socials especialment en els serveis socials bàsics. Importància del treball preventiu i la inversió en recursos humans i materials per aconseguir una detecció precoç de les problemàtiques, abans que es converteixin en irreversibles. El treball comunitari és una eina clau per a la prevenció.
- Aprofundir en l'acolliment professional com a àmbit de treball idoni a les competències i aptituds demanades a l'educadora i l'educador social i evitar la institucionalització.
- Manca de compliment i carència de reglaments de les lleis pel que fa a la universalització dels serveis socials i els drets i oportunitats en la infància i adolescència, és a dir, l'accés universal del conjunt de la població als serveis socials bàsics i especialitzats.
- Complir amb la ràtio professionals/persones usuàries, tant en els serveis socials bàsics com en els serveis especialitzats. Això té una relació directa amb la mitjana de casos que cada professional ha d'atendre, amb els temps d'espera i per descomptat amb la qualitat de l'atenció/intervenció socioeducativa.
- Dotar els equips professionals, tant de serveis d'atenció primària, com especialitzats o de centres, de suport pedagògic i de supervisió professional per poder complir amb els estàndards de qualitat existents.
- Reforçar, delimitar i millorar l'organització dels equips bàsics d'atenció social.
- Estabilitzar el personal (reduir la contractació temporal, la interinitat, etc.). Posar en marxa protocols de seguretat i de riscos psicosocials. Comptabilitzar el gran volum de burocratització de la tasca dels i les professionals dins el seu horari laboral (evitar la sobrecàrrega i el perill de *burn-out*).
- Regular les diferències salarials i establir un perfil laboral homogeni, d'acord amb l'encàrrec i les responsabilitats (modalitat de contractació molt diversa, aplicació contractes laborals no coincidents amb les tasques a desenvolupar, elevada eventualitat, etc.).
- Incentivar i incorporar diferents perfils demogràfics (ampliar ventall d'edats equips professionals, gèneres, cultures, etc.).

5. Altres propostes de millora

Moltes de les qüestions abans esmentades es troben reflectides en l'informe sobre la situació professional i laboral, elaborat pel CEESC al desembre de 2019. Per tal de fer-les efectives, considerem necessari atendre els següents elements:

- **Salut laboral dels equips professionals.** Els estudis visibilitzen la professió de l'educació social com una activitat complexa i no exempta de dificultats en relació amb les persones usuàries, les relacions amb altres perfils professionals i amb les entitats i administracions implicades. Els estudis assenyalen la professió com una de les que mostra elevats nivells de *burn-out* entre les persones que hi treballen, sent l'esgotament emocional (Jenaro-Río, Flores-Robaina i González-Gil, 2007) i la manca de temps suficient per a la feina (Navarro, López, Heliz i Real, 2018), les dimensions més rellevants d'aquest *burn-out*. El col·lectiu de les educadores i educadors socials que treballen en línia directa amb infants i adolescents en medi residencial sembla que serien els que tenen més incidència dels riscos psicosocials de la seva activitat professional (Heliz, Navarro, Tortosa i Jodra, 2015). Sigui com sigui, la presència de diferents estressors psicosocials vinculats a la tasca professional fa que sigui necessari intervenir amb les persones professionals per tal d'afrontar les demandes d'una professió canviant amb els temps i les circumstàncies socioeconòmiques.
 - **Comissions d'ètica de la intervenció social.** Les intervencions socioeducatives plantegen interrogants que s'han de respondre i això no es pot fer des de qualsevol prisma. Com assenjala Ballesteros, Viscarret i Úriz (2011) i Siurana (2009) entre d'altres, una de les qüestions principals de l'ètica és distingir allò correcte d'allò incorrecte, amb arguments sòlids. La complexitat de la tasca de les educadores i educadors socials no es pot resoldre des d'una única acció professional, la qual cosa genera molta desorientació. La professió de l'educació social pot ser tècnicament imparcial en l'aplicació de les intervencions, però hi ha un posicionament ideològic i polític innegable (Vilar i Riberas, 2017). La generació d'espais de reflexió ètica dintre dels mateixos equips de professionals és una tasca a consolidar de manera imminent i prioritària en els diferents espais i recursos (Departament de Benestar Social i Família, 2004).
 - **Formació continuada i supervisió dels equips de professionals.** Tenint en compte el punt anterior, es fa necessària la formació ètica de l'educador social per tal de dotar les seves intervencions dels elements tècnics necessaris per donar resposta als conflictes de valors inherents a la pràctica professional (Vilar i Riberas, 2017). La manca de suport i supervisió de la tasca professional és un dels indicadors que contribueix al malestar i el *burn-out* (Fernández del Valle, López i Bravo, 2007).
 - **Condicions laborals.** Fernández del Valle, López i Bravo (2007), Marzo (2007) i el CEESC (2019) recullen algunes evidències en relació amb les condicions laborals de la professió de l'educació social en l'àmbit de la protecció a la infància, i que tenen a veure amb la diversitat de contractes laborals. La necessitat de tenir equips de professionals amb condicions laborals dignes i estables en el temps, contribuiria a donar estabilitat a la plantilla, cosa que repercutiria en l'establiment dels vincles afectius necessaris per a la tasca professional.
- Igualment es fa necessari aprofundir en el ROL dels diferents agents implicats en el procés de planificació, d'execució i d'avaluació dels serveis i actuacions específiques (administració central, administració local, tercer sector i col·legi professional i

sindicats). Algunes confusions actuals dificulten, més que afavoreixen, la necessària coherència en l'acompliment dels encàrrecs.

- **Concordança entre l'encàrrec administratiu i l'estat dels centres/serveis que atorguen atenció a la infància i adolescència.** El darrer informe destaca alguns factors que posen de manifest certes incoherències entre l'encàrrec administratiu als centres i serveis d'atenció a la infància i l'adolescència i la realitat quotidiana d'aquests, pel que fa a la pràctica laboral i la funció educativa dels mateixos. Entre aquestes destaquem l'incompliment real de la ràtio estipulada en la cartera de serveis, els buits en el compliment del conveni laboral, i la participació activa de la infància en els assumptes que els són pertinents.
- **Cohesió entre la part tècnica (CEESC) i sindicats.** Finalment, i en consonància amb el punt anterior, es fa necessària una major coordinació i diàleg entre el col·legi professional i els diferents sindicats, per tal de vetllar pel compliment de les millors condicions laborals de les educadores i educadors social, i el compliment, de manera òptima, de la funció educativa en els escenaris de l'Educació Social. Considerem que una major cohesió entre aquests agents socials preveurà la disminució i la lluita contra l'intrusisme professional i la defensa de la professió.

6. A manera de síntesi

Actualment ens trobem immersos en el paradigma de cobertura universal dels drets de la infància i l'adolescència. Per garantir de forma integral els seus drets a Catalunya, caldrà desenvolupar i operativitzar les normatives actuals, tot redefinint allò que és necessari del sistema de protecció, per tal de superar les dificultats d'accés per raons personals, familiars, geogràfiques, etc.

Per tal de fer front als efectes del desemparament i les noves formes de desprotecció, recomanem l'aplicació efectiva de la normativa legal vigent:

- Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials.
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència.
- Pacte per la Infància a Catalunya (2013).
- Pla d'Atenció Integral a la Infància i l'Adolescència 2015-2018 (avaluació i disseny del nou Pla).

Així mateix, en consonància amb la normativa vigent, el present informe demana:

- Garantir l'enfocament de drets tant en els continguts com en els desenvolupaments metodològics.
- Garantir l'interès superior de l'infant i l'adolescent i el seu protagonisme en els processos que els afectin.
- Exigir complementarietat en les responsabilitats institucionals entre Serveis Socials, EAIA, DGAIA i Secretaria d'Infància i altres departaments o unitats implicats.
- Garantir els drets civils i socials del conjunt de la infància, de promoció, de prevenció universal, de protecció i de participació activa.
- Complir les observacions generals del Comitè dels Drets de l'Infant de l'ONU.

7. Bibliografia

- Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (2005). *Título de grado en pedagogía y educación social. Volumen 1*. Recuperat de http://www.aneca.es/var/media/150392/libroblanco_pedagogia1_0305.pdf
- Balsells, M. A. (2003). La infancia en riesgo social desde la sociedad del bienestar. *Education in the knowledge society*, 4(1). Recuperat de http://campus.usal.es/~revistas_trabajo/index.php/eks/article/view/14341/14727
- Ballesteros, A., Viscarret, J. J. i Úriz, M. J. (2011). Cómo resuelven dilemas éticos los trabajadores sociales en España. *Portularia*, XI, 2, 47-59. Recuperat de <https://www.redalyc.org/pdf/1610/161021917008.pdf>
- Bautista-Cerro, M. J. i Melendro, M. (2011). Competencias para la intervención socioeducativa con jóvenes en dificultad social. *Educación XXI*, 179-200. Recuperat de <http://e-spacio.uned.es/fez/eserv/bibliuned:EducacionXXI-2011-14-1-5090/Documento.pdf>
- Cacho, X. (1998). *L'educador i l'educadora Social a Catalunya*. Barcelona: APESC.
- Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya (2019). *Informe sobre la situació professional i laboral als diferents centres i recursos del sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya*. Barcelona: CEESC.
- Comitè dels Drets de la Infància de l'ONU. *Observacions Generals*. Recuperat de <https://www2.ohchr.org/spanish/bodies/crc/index.htm>
- Comitè d'Experts en formació de recursos humans en l'àmbit de Serveis Socials (1996a). *Perfil professional. Diplomada en treball social. Educador/a social dels Serveis Bàsics d'Atenció Social Primària*. Departament de Benestar Social i Família.
- Comitè d'Experts en formació de recursos humans en l'àmbit de Serveis Socials (1996b). *Perfil professional. Director/a coordinador/a. Educador/a social. Monitor de temps lliure, dels serveis de centres oberts per a infants i adolescents*. Departament de Benestar Social i Família.
- Comitè d'Experts en formació de recursos humans en l'àmbit de Serveis Socials. (1999). *Perfils professionals en l'àmbit dels Serveis Socials. Col·lecció Informes, Document d'Estudi 11*. Barcelona: Institut Català de Noves Professions. Generalitat de Catalunya.
- Comitè d'Experts en formació de recursos en l'àmbit de Serveis Socials (2005). *Perfil professional. Educador/a social dels serveis de centres residencials d'acció educativa i de centres d'acolliment per a infants i adolescents*. Departament de Benestar Social i Família.
- De Juanas, A., Limón, R. i Melendro, M. (2014). Práctica profesional y formación del educador social en España. *Interfaces Científicas*, 3(1), 89-102. Recuperat de <https://periodicos.set.edu.br/index.php/educacao/article/view/1626/983>

- Departament de Benestar Social i Família. (2014). *Recomanacions del Comitè d'Ètica dels Serveis Socials de Catalunya (CESSC) per autoavaluar el funcionament dels espais de reflexió en ètica en serveis socials (ERESS)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperat de http://dixit.gencat.cat/web/.content/home/04recursos/08etica_aplicada_als_serveis_socials/01comite_d_etica/recomanacions_cessc_autoavaluar_funcionament_er_ess.pdf
- De la Fuente, G., i Reglero, M. (2004). "Factores sociales que condicionan la inserción laboral del educador social". Actas del IV Congreso Estatal del/a Educador/a Social. Santiago de Compostela.
- Echevarría, B. (2005). *Competencias de acción de los profesionales de la orientación*. Madrid: ESIC.
- Fernández del Valle, J., Bravo, A., Martínez, M. i Santos, I. (2012). *EQUAR. Estándares de calidad en acogimiento residencial. Versión genérica*. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad.
- Fernández del Valle, J. F., López, M. & Bravo, A. (2007). Job stress and burnout in residential child care workers in Spain. *Psicothema*, 19(4), 610-615. Recuperat de <https://www.redalyc.org/pdf/727/72719411.pdf>
- Fullana, J., Pallisera, N. i Planas, A. (2011). Las competencias profesionales de los educadores sociales como punto de partida para el diseño curricular de la formación universitaria. Un estudio mediante el método Delphi. *Revista Iberoamericana de Educación*, 56 (1), 1-13.
- García-Minguez, J. i Sánchez Ramos, J. M. (2010). Centros de día de atención a menores: competencias del educador social como figura de referencia. *Revista de historia de la educación latinoamericana*, 15, 125-146. Recuperat de https://revistas.uptc.edu.co/revistas/index.php/historia_educacion_latinoamericana/articulo/view/1568/1564
- Gómez, M. (2000). Sectors i àmbits d'intervenció de l'educació social. *Temps d'Educació*, 24, 409-426.
- Heliz, J., Navarro, I., Tortosa, N. i Jodra, P. (2015). Análisis de factores de riesgo de la profesión de educador social en diferentes contextos residenciales de la provincia de Alicante. *Revista sobre la Infancia y la Adolescencia*, 9, 47-59. Recuperat de <https://polipapers.upv.es/index.php/reinad/article/view/3877/4288>
- Institut d'Estudis Catalans (2019). *Diccionari de la llengua catalana*. Recuperat de <https://dlc.iec.cat>
- Jenaro-Río, C., Flores-Robaina, N. i González-Gil, F. (2007). Síndrome de burnout y afrontamiento en trabajadores de acogimiento residencial de menores. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 7(1), 107-121. Recuperat de <https://www.redalyc.org/pdf/337/33770108.pdf>
- Lázaro, A. (2000). Intervención educativa en centros residenciales. Dins C. Alsinet i M. A. Balsells (2000), *Infancia y adolescencia en riesgo social. Estrategias de intervención*. Lleida: Milenio.

- Llei 26/1985, de 27 de desembre, de Serveis Socials. DOGC núm 634. Recuperat de <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/634/1129478.pdf>
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència. DOGC núm. 5641. Recuperat de <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/2010/05/27/14>
- Martín, E. i Luna, M. (2011). El asesoramiento a la elaboración, el seguimiento y la mejora de proyectos curriculares de centro basados en competencias. Dins E. Martín Ortega i J. Onrubia (coords.), *Orientación educativa: procesos de innovación y mejora de la enseñanza* (33-53). Barcelona: Graó.
- Marzo, M. T. (2007). Características de los educadores sociales de los recursos residenciales para infancia y adolescencia en Barcelona y provincia (Tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Marzo, M. T. (2009). *Educador social i infància en situació de risc. L'atenció residencial a infants i adolescents a Catalunya*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya.
- Montserrat, C. i Melendro, M. (2017). ¿Qué habilidades y competencias se valoran de los profesionales que trabajan con adolescencia en riesgo de exclusión social? Análisis desde la acción socioeducativa. *Educación XXI*, 20(2), 113-135. Recuperat de <https://www.redalyc.org/pdf/706/70651145005.pdf>
- Moyano, S. (2012). Acción educativa y funciones de los educadores sociales. Barcelona: UOC.
- Muñoz, C. (1989). La pedagogía como marco de reflexión del Educador Especializado. ¿Cuál es la Pedagogía base?. *Revista Menores, Cuarta Época*, 13-14, 77-80.
- Navarro, I., López, B., Heliz, J. i Real, M. (2018). Estrés laboral, burnout i estratègies de afrontamiento en trabajadores que intervienen con menores en riesgo de exclusión social. *Aposta. Revista de Ciencias Sociales*, 78, 68-96. Recuperat de https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/77240/1/2018_Navarro-Soria_et al Aposta.pdf
- Navarro, C. (2000). El procés d'inserció laboral de l'educador Social a Catalunya: Entre l'oportunitat i el risc. *Revista de Educación Social*, 15, 10-31.
- Panchón, C., Costa, S. i Gil, E. (2006). La infància i la seva protecció. *Temps d'Educació*, 31, 29-42.
- Panchón, C. (1998). *Pedagogía de la inadaptación social*. Barcelona: Dulac.
- Panchón, C. (1993). Les llars infantils: una alternativa als nens en risc social. (Tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Paquette, G. (2002). *Modélisation des Connaissances et des Compétences*. Québec: PUQ.
- Petrus, T., Panchón, C. Gallego, S. (2002). La infància en situació de risc. Dins C. Gómez-Granell, M. Garcia-Milà, A. Ripol-Millet i C. Panchón (coords.) (2002). *La infància i les famílies als inicis del segle XXI. Informe 2002*. (Vol. 5. pp. 15-161). Barcelona: Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU).

- Real Decreto 1420/1991, de 30 de agosto, por el que se establece el título universitario oficial de Diplomado en Educación Social y las directrices generales propias de los planes de estudio conducentes a la obtención de aquel, BOE 243 32891-32892. Recuperat de <https://www.boe.es/boe/dias/1991/10/10/pdfs/A32891-32892.pdf>
- Resolució TRE/1438/2008, de 19 de març, per la qual es disposa la inscripció i la publicació del 1r Conveni col·lectiu de treball de Catalunya d'acció social amb infants, joves, famílies i d'altres en situació de risc, per als anys 2008-2009 (codi de conveni 7902575). DOGC núm. 5133.
- Sánchez-Valverde, C. (2009). *La Junta provincial de Protección a la Infancia de Barcelona 1908-1985: aproximación y seguimiento histórico*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya.
- Siurana, J. C. (2009). *La sociedad ética*. Sant Pere de Ribes: Proteus.
- Thomas, J. (1998). *La consultoria en els processos de les organitzacions*. Barcelona: PPU.
- Vallès, J. (2011). *Análisis y valoración de las funciones de los educadores sociales en España*. UNED. Universidad Nacional de Educación a Distancia.
- Vilar, J. i Riberas, G. (2017). Tipos de conflicto ético y formas de gestionarlos en la educación social y el trabajo social. Retos en las políticas de formación. *Archivos Analíticos de Políticas Educativas*, 25(52). Recuperat de <http://dx.doi.org/10.14507/epaa.25.2651>

8. ANNEX 1

SERVEIS BÀSICS D'ATENCIÓ SOCIAL PRIMÀRIA 1996

Funcions base

- Detecció i prevenció de situacions de risc o d'exclusió social dels usuaris i les seves famílies, bàsicament des de la intervenció en el medi obert.
- Recepció i anàlisi de les demandes, des del medi obert i a través d'entitats, institucions i altres serveis, de persones i famílies en situació de risc i/o dificultat social.
- Elaboració, seguiment i avaluació del pla de treball educatiu individual i, si escau, en coordinació amb altres professionals o serveis del primer nivell.
- Informació, orientació i assessorament a l'individu i a la seva família, de les prestacions i els recursos socials del territori que poden facilitar la intervenció educativa.
- Aplicació i posterior avaluació del tractament de suport per tal de reforçar el component educatiu de la intervenció en qualsevol edat de l'usuari, bàsicament amb persones que tenen especials dificultats en el seu procés de socialització.
- Tramitació i seguiment de les prestacions individuals, segons la normativa vigent, d'acord amb els programes en què calgui suport en els processos de desenvolupament de les capacitats personals, tot possibilitant la seva inserció social en el medi.
- Tramitació de propostes de derivació als serveis d'atenció especialitzada, d'acord amb la resta de membres de l'equip, així com el seu seguiment, quan es consideri oportú, i el posterior suport als processos de reinserció social.

EDUCADOR/A EN CENTRE OBERT 1996

Funcions base

Funcions pel que fa a l'equip

- Participació en l'elaboració del projecte educatiu global del centre.
- Participació en l'elaboració dels plans de treball individual dels nens i nenes del centre obert, en coordinació amb la resta dels professionals del centre.
- Seguiment i avaluació del pla de treball educatiu individual, en coordinació amb els equips bàsics d'atenció social primària.
- Suport tècnic als monitors/ores i/o voluntaris/àries que col·laboren amb el centre obert.
- Responsabilització, si escau i segons el tipus de centre, d'una àrea d'actuació determinada (escola, salut, lleure, etc.).
- Participació en l'avaluació periòdica del grau d'assoliment dels objectius, proposant i modificant les estratègies i metodologies, si escau, per adequar-les a la realitat específica dels usuaris en el seu territori.

Funcions pel que fa als nois i noies atesos

- Elaboració -si no li ve donat- o adequació del diagnòstic inicial dels nens i nenes, conjuntament amb els equips bàsics d'atenció social primària.
- Informació a l'usuari i la seva família de les activitats i finalitats del centre obert.
- Entrevista amb la família per pactar les condicions d'assistència i participació d'aquesta i dels nois i noies en relació amb el projecte educatiu del centre.
- Execució del projecte educatiu global del centre, tenint en compte la seva adequació a les necessitats específiques dels usuaris del territori.
- Execució del pla de treball individual.

EDUCADOR/A DELS SERVEIS D'ASSESSORAMENT TÈCNIC D'ATENCIÓ SOCIAL PRIMÀRIA 1996

Funcions base

- Detecció i diagnòstic de la realitat social del territori objecte de la seva intervenció.
- Participació en la planificació i la programació del pla de treball educatiu dels serveis del primer nivell.
- Participació en l'avaluació periòdica del grau d'assoliment dels objectius, proposant les estratègies i metodologies per adequar-les a la realitat específica dels usuaris objecte de la seva intervenció.
- Assessorament als professionals en l'elaboració dels plans d'intervenció individual, grupal i comunitaris des del vessant educatiu.
- Potenciació de la correcta coordinació/derivació entre els diferents equips d'assessorament que incideixen en el territori per tal que no es produeixin interferències en l'àmbit educatiu.
- Potenciació de les intervencions comunitàries en l'àmbit educatiu dels professionals d'atenció primària.
- Potenciació de la implementació de nous programes en l'àmbit educatiu, assegurant "l'arrelament" d'aquests programes en la metodologia de treball dels professionals dels serveis d'atenció social primària.
- Facilitar l'adequada formació en l'àmbit educatiu dels professionals objecte del seu assessorament.
- Facilitar experiències d'intercanvi professional, aportant espais de reflexió sobre noves tecnologies en l'àmbit educatiu.

9. ANNEX 2

Com a funcions genèriques a centres destacarien

- Afavorir les condicions que garanteixin l'acollida de l'infant i l'adolescent en un ambient d'afecte, comprensió i seguretat emocional i material.
- Informar l'infant i l'adolescent del funcionament del centre i dels drets i deures.
- Cobrir les necessitats bàsiques de l'infant i l'adolescent (educació, d'alimentació, afectives, d'higiene, de salut, psicològiques...) i atendre especialment les desateses en la seva desprotecció.
- En els centres d'acció educativa elaborar, executar, avaluar i fer el seguiment del PEI (Projecte Educatiu Individual) partint de la realitat sociofamiliar i les seves característiques personals, i emmarcat en el pla d'intervenció elaborat per l'EAIA. En les centres d'acolliment elaborar i executar les pautes educatives bàsiques per orientar l'estada de l'infant o l'adolescent.
- Observar de manera àmplia l'infant i l'adolescent en els aspectes emocionals, relacionals, de conducta, d'hàbits, etc. per tal de conèixer-lo i comprendre'l i elaborar posteriorment el seu PEI. En el cas de l'educador/a del centre d'acolliment, participar en l'elaboració de la proposta de mesura i en el cas de l'educador/a de centre residencial, participar en les renovacions de la mesura.
- Actuar de forma reflexiva partint de l'observació i del PEI establert, per tal d'aconseguir el desenvolupament integral de l'infant i l'adolescent. Aquesta funció abasta, entre d'altres:
 - Facilitar un marc de referència que estructurari, contingui emocionalment i educativa, i permeti interioritzar les normes de convivència. En el cas dels centres d'educació intensiva, oferir la contenció necessària, quan calgui, que permeti optimitzar el procés educatiu de l'infant i de l'adolescent i millorar l'estructuració del seu espai mental.
 - Establir vincles afectius i de confiança amb l'infant i l'adolescent en el grau i mesura òptims per afavorir el seu creixement integral.
 - Atendre les carències afectives de l'infant i del/la jove per tal que pugui adquirir l'equilibri emocional.
 - Fomentar l'adquisició d'hàbits positius i saludables, i promoure la modificació d'aquells que poden incidir negativament en el seu desenvolupament.
 - Treballar el conflicte, prevenir-lo i abordar-lo amb finalitats educatives segons les necessitats de l'infant i de l'adolescent, el seu procés personal, les seves característiques individuals i del grup d'iguals del centre.
 - Fomentar habilitats socials per tal d'afavorir la seva autonomia i socialització a partir de la vida quotidiana i mitjançant la utilització de recursos i activitats socials.
 - Fomentar la integració i la convivència en el centre afavorint el sentiment de pertinença, un entorn acollidor de respecte i d'afecte i un tracte igualitari amb tot el grup, per tal que l'infant i l'adolescent es pugui projectar cap a àmbits socials més amplis.

- Motivar la necessitat d'aprenentatge a nivell acadèmic, formatiu i laboral facilitant els recursos adients.
- Participar juntament amb l'infant i l'adolescent en les activitats de la vida quotidiana, com són, entre d'altres, les tasques domèstiques, com a eina educativa i per l'adquisició d'hàbits.
- Ser l'educador/a social de referència o tutor/a disposant de la informació necessària sobre l'infant i l'adolescent. En aquesta funció pren un èmfasi especial l'atenció individualitzada on es concreten les següents funcions:
 - Recollir la informació general de l'infant i de l'adolescent, inclosa la que fa referència a l'entorn d'on prové.
 - Coordinar tot el que fa referència a l'atenció individualitzada de l'infant i de l'adolescent, des de la recerca i cogestió dels recursos d'atenció necessaris, fins el recull i anàlisi de les informacions emeses per la resta de l'equip.
 - Dissenyar, redactar i presentar el PEI per a posar en comú amb l'equip coordinant-se prèviament amb el cotutor/a, si n'hi ha, així com fer el seguiment i la reformulació d'objectius i de propostes del projecte educatiu, i vetllar pel seu compliment.
 - Ajudar l'infant i l'adolescent a prendre consciència de la seva realitat social i familiar acompanyant-lo en aquest procés.
 - Motivar l'infant i l'adolescent a participar activament en el seu projecte educatiu, incidint en els valors i el creixement personal juntament amb l'equip d'educadors.
 - Coordinar-se amb els professionals que fan el seguiment del nucli familiar de l'infant i l'adolescent: EAIA, equip tècnic del centre d'acolliment i serveis socials d'atenció primària.
 - Acompanyar l'infant i l'adolescent als serveis i recursos en els quals la presència del tutor es consideri necessària.
 - Fer partícip l'infant i l'adolescent del seu projecte de futur, acompanyar-lo i orientar-lo.
 - Ser el responsable del programa d'acció tutorial individualitzada de l'infant i l'adolescent i garant dels seus drets.
 - Ser el canalitzador de les demandes i propostes de l'infant i l'adolescent davant el centre.
 - Elaborar els documents necessaris pel seguiment del cas: PEI, informe-proposta, informe tutorial de seguiment educatiu (ITSE), etc.
 - Vetllar i educar l'infant i l'adolescent en l'ús planificat i normalitzador de la seva economia.
 - Ser el representant institucional davant l'infant i l'adolescent, assumint la mesura administrativa que s'ha resolt, i fer-li d'interlocutor amb la institució.

- En el procés d'acomiadament, transmetre la informació sobre l'infant i l'adolescent assegurant una bona derivació als professionals que exerciran la guarda i als professionals encarregats del seu seguiment.
- Acompanyar i ajudar l'infant i l'adolescent en el procés d'acomiadament del centre juntament amb la resta de l'equip.
- Quan es consideri necessari, exercir de cotutor/a, és a dir, assumir funcions delegades del tutor/a i coordinar-s'hi.
- Col·laborar activament en el desenvolupament de les activitats reglades d'aula escolar i de tallers prelaborals en el cas dels centres d'educació intensiva.
- Crear en el centre un ambient el màxim de normalitzador fent presents aspectes de la cultura, de l'actualitat social i dels costums usuals de la vida familiar.

10. ANNEX 3

Quadre de perfils recollits a la normativa

SERVEIS BÀSICS D'ATENCIÓ SOCIAL PRIMÀRIA 1996

Funcions base

- Detecció i prevenció de situacions de risc o d'exclusió social dels usuaris i les seves famílies, bàsicament des de la intervenció en el medi obert.
- Recepció i anàlisi de les demandes, des del medi obert i a través d'entitats, institucions i altres serveis, de persones i famílies en situació de risc i/o dificultat social.
- Elaboració, seguiment i avaluació del pla de treball educatiu individual i, si escau, en coordinació amb altres professionals o serveis del primer nivell.
- Informació, orientació i assessorament a l'individu i a la seva família, de les prestacions i els recursos socials del territori que poden facilitar la intervenció educativa.
- Aplicació i posterior avaluació del tractament de suport per tal de reforçar el component educatiu de la intervenció en qualsevol edat de l'usuari, bàsicament amb persones que tenen especials dificultats en el seu procés de socialització.
- Tramitació i seguiment de les prestacions individuals, segons la normativa vigent, d'acord amb els programes en què calgui suport en els processos de desenvolupament de les capacitats personals, tot possibilitant la seva inserció social en el medi.
- Tramitació de propostes de derivació als serveis d'atenció especialitzada, d'acord amb la resta de membres de l'equip, així com el seu seguiment, quan es consideri oportú, i el posterior suport als processos de reinserció social.

Perfil professional

Educador social

Aquest/a professional ha de tenir la diplomatura universitària en Educació Social.

Perfil aptitudinal

- Capacitat d'observació i anàlisi dels processos educatius vigents i del nivell de socialització de la comunitat.
- Capacitat de provocar la demanda, analitzar-la, elaborar-ne el diagnòstic i realitzar el retorn a l'usuari o al grup d'intervenció.
- Capacitat per a l'elaboració de plans de treball educatius individuals, familiars o de grup.
- Capacitat per a la proposta i l'elaboració de nous programes de suport educatiu als individus, famílies i grups del territori.
- Capacitat de planificació i avaluació de les actuacions des del vessant educatiu.
- Capacitat per al treball en equip de forma interdisciplinària en els diferents vessants d'intervenció.

- Capacitat d'actualització formativa en diversos aspectes per tal d'adaptar-ne la comprensió sobre noves problemàtiques emergents vers els individus, les famílies i els grups i millorar-ne la intervenció educativa.
- Capacitat d'incorporació de noves tecnologies aplicables a l'àmbit del treball educatiu.
- Capacitat de coordinació amb altres serveis i professionals.
- Capacitat per a l'anàlisi i la utilització idònia dels recursos disponibles en el territori.
- Capacitat d'elaboració de projectes comunitaris des del vessant educatiu.
- Capacitat d'intervenció en la comunitat amb estratègies participatives des del vessant educatiu.
- Capacitat per a la gestió de recursos socials des del vessant educatiu.

EDUCADOR/A EN CENTRE OBERT 1996

Funcions base

Funcions pel que fa a l'equip

- Participació en l'elaboració del projecte educatiu global del centre.
- Participació en l'elaboració dels plans de treball individual dels nens i nenes del centre obert, en coordinació amb la resta dels professionals del centre.
- Seguiment i avaluació del pla de treball educatiu individual, en coordinació amb els equips bàsics d'atenció social primària.
- Suport tècnic als monitors/ores i/o voluntaris/àries que col·laboren amb el centre obert.
- Responsabilització, si escau i segons el tipus de centre, d'una àrea d'actuació determinada (escola, salut, lleure, etc.).
- Participació en l'avaluació periòdica del grau d'assoliment dels objectius, proposant i modificant les estratègies i metodologies, si escau, per adequar-les a la realitat específica dels usuaris en el seu territori.

Funcions pel que fa als nois i noies atesos

- Elaboració -si no li ve donat- o adequació del diagnòstic inicial dels nens i nenes, conjuntament amb els equips bàsics d'atenció social primària.
- Informació a l'usuari i la seva família de les activitats i finalitats del centre obert.
- Entrevista amb la família per pactar les condicions d'assistència i participació d'aquesta i dels nois i noies en relació amb el projecte educatiu del centre.
- Execució del projecte educatiu global del centre, tenint en compte la seva adequació a les necessitats específiques dels usuaris del territori.
- Execució del pla de treball individual.

Perfil professional

Educador/a social

Aquest/a professional ha de tenir la diplomatura universitària en Educació Social.

Perfil aptitudinal

- Capacitat per a la interpretació del diagnòstic inicial dels nens i nenes.
- Capacitat per a la proposta i l'elaboració de nous programes complementaris als projectes educatius dels nens i nenes acollits en el centre obert, i executar-los.
- Capacitat per a l'observació, l'anàlisi i la intervenció en el nivell de socialització dels usuaris, la seva família i el seu context (població, etc.) dins del territori on està ubicat el centre obert.
- Capacitat per al manteniment d'una actitud receptiva amb els nens i nenes i les seves famílies, i amb altres professionals i serveis socials de la comunitat.
- Capacitat de motivació del col·lectiu de nens i nenes acollits en el centre obert.
- Capacitat d'actualització formativa en diversos aspectes per tal de millorar la seva comprensió i intervenció amb les nenes i els nens.
- Capacitat per a afrontar nous reptes i adaptar-se a noves situacions.
- Capacitat d'incorporació de noves tecnologies aplicables a l'àmbit del treball social dels centres oberts.
- Capacitat de participació en la planificació i avaluació del pla de treball.
- Capacitat per a l'elaboració de nous programes complementaris als projectes educatius.
- Capacitat per al treball en equip de forma interdisciplinària.
- Capacitat de responsabilitzar-se d'una àrea d'actuació determinada, d'acord amb el projecte educatiu del centre.

EDUCADOR/A DELS SERVEIS D'ASSESSORAMENT TÈCNIC D'ATENCIÓ SOCIAL PRIMÀRIA 1996

Funcions base

- Detecció i diagnòstic de la realitat social del territori objecte de la seva intervenció.
- Participació en la planificació i la programació del pla de treball educatiu dels serveis del primer nivell.
- Participació en l'avaluació periòdica del grau d'assoliment dels objectius, proposant les estratègies i metodologies per adequar-les a la realitat específica dels usuaris objecte de la seva intervenció.
- Assessorament als professionals en l'elaboració dels plans d'intervenció individual, grupal i comunitaris des del vessant educatiu.

- Potenciació de la correcta coordinació/derivació entre els diferents equips d'assessorament que incideixen en el territori per tal que no es produeixin interferències en l'àmbit educatiu.
- Potenciació de les intervencions comunitàries en l'àmbit educatiu dels professionals d'atenció primària.
- Potenciació de la implementació de nous programes en l'àmbit educatiu, assegurant "l'arrelament" d'aquests programes en la metodologia de treball dels professionals dels serveis d'atenció social primària.
- Facilitar l'adequada formació en l'àmbit educatiu dels professionals objecte del seu assessorament.
- Facilitar experiències d'intercanvi professional, aportant espais de reflexió sobre noves tecnologies en l'àmbit educatiu.

Perfil professional

Educador/a social o Pedagog/a

Els SATASP tindran dins el seu equip un educador/a social o un pedagog/a segons les necessitats i les circumstàncies de la respectiva àrea territorial (Decret 284/96, de 23 de juliol. DOGC núm. 2237, pàg. 8219: "Els serveis d'assessorament tècnic d'atenció primària disposaran de professionals a temps complet o parcial..., aquests professionals seran... un pedagog o un educador social..."), atenent cada un d'aquests professionals els seus respectius vessants educatius o pedagògics.

Educador/a social

L'educador/a que formi part d'aquests equips d'assessorament ha de tenir la diplomatura universitària en Educació Social.

Perfil aptitudinal

- Capacitat per a la detecció, l'anàlisi i l'avaluació de les necessitats educatives de la població existent al territori.
- Capacitat per a la planificació i l'avaluació dels recursos educatius existents.
- Capacitat per a l'elaboració i l'avaluació dels programes marcs d'atenció social primària.
- Capacitat d'intervenció comunitària en l'àmbit del treball educatiu.
- Capacitat d'incorporació i anàlisi de nous programes amb noves metodologies i estratègies.
- Capacitat per a l'avaluació dels processos de treball, tant a nivell individual com comunitari (metodologies i estratègies emprades).
- Capacitat per a l'establiment de canals de coordinació entre els diferents membres dels equips.
- Capacitat per al treball interdisciplinari i en equip.
- Capacitat d'anàlisi i resolució de conflictes entre els membres dels equips.

- Capacitat per a transmetre i comunicar als professionals objecte de la seva intervenció els coneixements necessaris en l'àmbit educatiu.
- Capacitat d'escoltar i d'establir de relacions interpersonals que impliquin una actuació més activa dels professionals i els usuaris.
- Capacitat d'incorporació de noves tecnologies aplicables a l'àmbit del treball educatiu en els serveis socials.
- Capacitat d'actualització formativa en l'àmbit educatiu per tal de millorar la seva comprensió i intervenció amb els usuaris.

EDUCADOR/A EN CENTRES RESIDENCIALS D'INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA 2005

Funcions base

- En els centres residencials d'acció educativa i els centres d'acolliment la responsabilitat legal és del director i l'exercici real dels educadors i les educadores socials.
- El doble encàrrec a l'educador/a social: l'exercici de la guarda i l'educació.

Funcions en relació amb l'infant i l'adolescent

- Afavorir les condicions que garanteixin l'acollida de l'infant i l'adolescent en un ambient d'afecte, comprensió i seguretat emocional i material.
- Informar l'infant i l'adolescent del funcionament del centre i dels drets i deures.
- Cobrir les necessitats bàsiques de l'infant i l'adolescent (educació, d'alimentació, afectives, d'higiene, de salut, psicològiques...) i atendre especialment les desateses en la seva desprotecció.
- En els centres d'acció educativa elaborar, executar, avaluar i fer el seguiment del PEI (Projecte Educatiu Individual) partint de la realitat sociofamiliar i les seves característiques personals, i emmarcat en el pla d'intervenció elaborat per l'EAIA. En les centres d'acolliment elaborar i executar les pautes educatives bàsiques per orientar l'estada de l'infant o l'adolescent.
- Observar de manera àmplia l'infant i l'adolescent en els aspectes emocionals, relacionals, de conducta, d'hàbits, etc. per tal de conèixe'l i comprendre'l i elaborar posteriorment el seu PEI. En el cas de l'educador/a del centre d'acolliment, participar en l'elaboració de la proposta de mesura i en el cas de l'educador/a de centre residencial, participar en les renovacions de la mesura.
- Actuar de forma reflexiva partint de l'observació i del PEI establert, per tal d'aconseguir el desenvolupament integral de l'infant i l'adolescent. Aquesta funció abasta, entre d'altres:
 - Facilitar un marc de referència que estructurari, contingui emocionalment i educativa, i permeti interioritzar les normes de convivència. En el cas dels centres d'educació intensiva, oferir la contenció necessària, quan calgui, que permeti optimitzar el procés educatiu de l'infant i de l'adolescent i millorar l'estructuració del seu espai mental.

- Establir vincles afectius i de confiança amb l'infant i l'adolescent en el grau i mesura òptims per afavorir el seu creixement integral.
- Atendre les carències afectives de l'infant i del jove per tal que pugui adquirir l'equilibri emocional.
- Fomentar l'adquisició d'hàbits positius i saludables, i promoure la modificació d'aquells que poden incidir negativament en el seu desenvolupament.
- Transmetre els valors ètics, socialment reconeguts, com són la solidaritat, el respecte, la llibertat, la dignitat, la convivència, l'autonomia, la responsabilitat, la igualtat de gènere i d'altres que es contemplen en el Projecte Marc de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.
- Treballar el conflicte, prevenir-lo i abordar-lo amb finalitats educatives segons les necessitats de l'infant i de l'adolescent, el seu procés personal, les seves característiques individuals i del grup d'iguals del centre.
- Fomentar habilitats socials per tal d'afavorir la seva autonomia i socialització a partir de la vida quotidiana i mitjançant la utilització de recursos i activitats socials.
- Fomentar la integració i la convivència en el centre afavorint el sentiment de pertinença, un entorn acollidor de respecte i d'afecte i un tracte igualitari amb tot el grup, per tal que l'infant i l'adolescent es pugui projectar cap a àmbits socials més amplis.
- Motivar la necessitat d'aprenentatge a nivell acadèmic, formatiu i laboral facilitant els recursos adients.
- Participar juntament amb l'infant i l'adolescent en les activitats de la vida quotidiana, com són, entre d'altres, les tasques domèstiques, com a eina educativa i per l'adquisició d'hàbits.
- Ser l'educador/a social de referència o tutor/a disposant de la informació necessària sobre l'infant i l'adolescent. En aquesta funció pren un èmfasi especial l'atenció individualitzada on es concreten les següents funcions:
 - Recollir la informació general de l'infant i de l'adolescent, inclosa la que fa referència a l'entorn d'on prové.
 - Coordinar tot el que fa referència a l'atenció individualitzada de l'infant i de l'adolescent, des de la recerca i cogestió dels recursos d'atenció necessaris, fins el recull i l'anàlisi de les informacions emeses per la resta de l'equip.
 - Dissenyar, redactar i presentar el PEI per a posar en comú amb l'equip coordinant-se prèviament amb el cotutor/a, si n'hi ha, així com fer el seguiment i la reformulació d'objectius i de propostes del projecte educatiu, i vetllar pel seu compliment.
 - Ajudar a l'infant i l'adolescent a prendre consciència de la seva realitat social i familiar acompanyant-lo en aquest procés.
 - Motivar l'infant i l'adolescent a fi que participi activament en el seu projecte educatiu, incidint en els valors i el creixement personal juntament amb l'equip d'educadors.

- Coordinar-se amb els professionals que fan el seguiment del nucli familiar de l'infant i l'adolescent: EAIA, equip tècnic del centre d'acolliment i serveis socials d'atenció primària.
 - Acompanyar l'infant i l'adolescent als serveis i recursos en els quals la presència del tutor es consideri necessària.
 - Fer participar l'infant i l'adolescent del seu projecte de futur, acompanyar-lo i orientar-lo.
 - Ser el responsable del programa d'acció tutorial individualitzada de l'infant i l'adolescent i garantir el seu drets.
 - Ser el canalitzador de les demandes i propostes de l'infant i l'adolescent davant el centre.
 - Elaborar els documents necessaris pel seguiment del cas: PEI, informe-proposta, informe tutorial de seguiment educatiu (ITSE), etc.
 - Vetllar i educar l'infant i l'adolescent en l'ús planificat i normalitzador de la seva economia.
 - Ser el representant institucional davant l'infant i l'adolescent, assumint la mesura administrativa que s'ha resolt, i fer-li d'interlocutor amb la institució.
 - En el procés d'acomiadament, transmetre la informació sobre l'infant i l'adolescent assegurant una bona derivació als professionals que exerciran la guarda i als professionals encarregats del seu seguiment.
 - Acompanyar i ajudar l'infant i l'adolescent en el procés d'acomiadament del centre juntament amb la resta de l'equip.
 - Quan es consideri necessari, exercir de cotutor/a, és a dir, assumir funcions delegades del tutor/a i coordinar-s'hi.
- Col·laborar activament en el desenvolupament de les activitats reglades d'aula escolar i de tallers prelaborals en el cas dels centres d'educació intensiva.
 - Crear en el centre un ambient el màxim de normalitzador fent presents aspectes de la cultura, de l'actualitat social i dels costums usuals de la vida familiar.

Funcions en relació amb la família de referència

- Realitzar l'observació de la relació entre l'infant i l'adolescent i la seva família de referència en els diversos contextos: visites, permisos, trucades telefòniques, etc.
- Propiciar les condicions per aconseguir el consentiment de la família de referència per tal de facilitar el treball educatiu amb l'infant i l'adolescent, establint una col·laboració en la mesura de les seves possibilitats.
- Donar suport a la família de referència, si escau, seguint el pla establert amb l'EAIA (Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència) per l'assoliment de la responsabilitat envers el procés educatiu del l'infant i l'adolescent.
- Informar a la família de referència del procés de l'infant i l'adolescent quan sigui possible i la família col·labori.

- Les funcions específiques de l'educador social del centre d'acolliment en relació amb la família, són:
 - Aportar a l'estudi diagnòstic i a l'equip tècnic l'observació de les visites, vetllar perquè hi hagi un clima adequat en l'espai de visites i intervenir en cas de conflicte.
 - Participar amb l'equip tècnic en l'elaboració dels plans de treball familiars.
 - Ser la veu de l'infant i/o adolescents, si escau, en les comunicacions amb la família.
 - Participar en el procés de mediació amb les famílies, si escau.

Funcions en relació amb l'equip educatiu

- Assumir la línia educativa del centre i participar en l'elaboració, la implementació i la revisió de: el projecte educatiu del centre, el reglament de règim intern, la programació, la memòria i altres documents.
- Informar a la direcció de qualsevol circumstància significativa que impliqui una millor intervenció, aconseguir una bona gestió de la informació, la millora de l'organització i de la gestió del centre.
- Participar en l'elaboració del PEI de cadascun dels infants i dels adolescents, la seva execució i l'avaluació.
- Participar en les sessions d'anàlisi institucional i de supervisió.
- Garantir la bona pràctica educativa mitjançant l'avaluació continuada del procés educatiu per tal de millorar-lo, i prevenir tant l'estancament de situacions personals i socials poc afavoridores, com el sorgiment de noves dificultats que facin més difícil el progrés dels infants i adolescents.
- Participar de forma activa en la reunió d'equip fixant i duent a terme els criteris unificats d'actuació, els acords sobre la tasca educativa, sobre l'evolució dels casos i sobre el funcionament del centre.
- Potenciar un clima de convivència i respecte entre l'equip de professionals que faci possible la satisfacció en el treball i la implicació en el projecte educatiu del centre.
- Regular la relació entre els infants i els adolescents i el personal auxiliar del centre.
- Participar en l'organització i distribució de les tasques i sistemes de coordinació (comissions de treball, etc.).
- Donar suport a la gestió del centre per tal d'optimitzar el temps i els recursos.
- Recollir les propostes dels infants i dels adolescents (assemblees, tutories, etc.) analitzar-les i donar respostes.
- Fer circular la informació necessària mitjançant les eines de comunicació establertes (diari, agenda, protocols, solapament de torns, reunions, etc.) per garantir el seguiment tant dels infants i dels adolescents com de la dinàmica del centre.
- Coordinar i supervisar els voluntaris i els estudiants en pràctiques que fan tasques de suport als professionals, en cas que n'hi hagi.
- En relació amb l'equip interdisciplinari.

- Participar activament en el diagnòstic i la proposta de mesura en coordinació amb la resta de l'equip, aportant la informació i l'observació de la vida quotidiana dels infants i dels joves a l'equip.
- Dur a terme els acords i els criteris consensuats en la reunió de l'equip interdisciplinari en relació amb el procés de diagnòstic.

Funcions en relació amb l'entorn

- Acompanyar l'infant i l'adolescent als recursos i serveis externs al centre en base al seu projecte individual, i participar des de la responsabilitat de la guarda i l'educació en: reunions de pares a l'escola, activitats formatives-laborals visites mèdiques, estades hospitalàries, activitats de lleure, tràmits en l'àmbit judicial, etc.
- Conèixer, fer el seguiment i coordinar-se amb la xarxa de recursos educatius, socials, culturals, de salut i de lleure especialment del territori on hi ha el centre.
- Integrar i fer participar l'infant i l'adolescent en la vida del barri i potenciar les relacions socials normalitzadores en els àmbits escolar, veïnal, d'amistat, etc.

Funcions de formació i recerca

- Dissenyar i executar el pla d'incorporació de nous professionals al centre i d'incorporació a noves tasques dels professionals del centre (acollida, lectura de documentació, formació específica, acompanyament, etc.).
- Participar en el procés de qualificació professional mitjançant la reflexió pedagògica, la formació continuada i l'autoavaluació individual i d'equip.
- Transmetre a la resta de l'equip els continguts i coneixements adquirits en la formació continuada.
- Participar i intervenir en les activitats de formació dels estudiants en pràctiques.
- Elaborar i participar en projectes d'investigació, recerca i docència en l'àmbit d'educació social.
- Participar de manera activa en les sessions de supervisió i d'anàlisi institucional.
- Participar i representar al centre en comissions de caràcter tècnic.

Perfil professional

Els professionals de l'àmbit de l'educació social dels serveis de centres residencials d'acció educativa, d'educació intensiva i d'acolliment per a infants i adolescents han de tenir una diplomatura universitària d'educació social o habilitació, amb una formació complementària específica en el camp de la protecció a la infància i a l'adolescència.

És imprescindible la col·legiació dels professionals que treballin en serveis de centres residencials per a infants i adolescents (*Llei 13/1982 de 17 de desembre de Col·legis Professionals de Catalunya*) i es recomana la participació en seccions professionals d'atenció a la infància dels respectius col·legis professionals per incrementar la qualitat del servei.

Perfil aptitudinal

- Observar, analitzar i adaptar-se a les noves situacions.
- Reflexionar i actuar des d'una visió global.
- Ser coherent amb un mateix i amb el projecte del centre.
- Actuar amb naturalitat en la relació educativa.
- Ser discret, mantenir la privacitat.
- Ser prudent, pacient i perseverant en les relacions.
- Respectar la dignitat de l'infant i jove, la seva família i la de totes les persones del centre, independentment del seu origen i de la seva cultura.
- Establir vincles afectius i relacions interpersonals de manera positiva i òptima que afavoreixi de creixement personal.
- Ser marc de referència i saber combinar la fermesa i l'afectivitat.
- Saber treballar a nivell individual i grupal.
- Saber desenvolupar l'empatia per tal comprendre millor l'altre.
- Saber utilitzar el sentit de l'humor com a recurs educatiu.
- Ser objectiu i saber mantenir la distància òptima.
- Saber donar respostes immediates en situacions imprevistes.
- Gestionar les crisis i els conflictes.
- Tenir tolerància a la frustració.
- Saber controlar les emocions.
- Treballar en equip i practicar la coordinació.
- Motivar-se i motivar.
- Mostrar-se obert a la crítica, tenir capacitat d'autocrítica.
- Ser creatiu i saber gestionar els recursos disponibles.
- Formar-se de manera continuada.

EDUCADOR/A DELS PISOS ASSISTITS DEL PROGRAMA D'HABITATGE D'ASJTET 2015

Funcions base

Funcions en relació amb la persona jove

- Recollir informació relativa a la persona jove.
- Fer tutories amb el jove com a eina educativa, mitjançant entrevistes durant el procés d'entrada i sempre que calgui durant el temps d'estada en el recurs.
- Preparar l'entrada del jove en el recurs i fer el procés d'acollida i informar-lo dels drets i deures.

- Establir i acordar els termes del contracte i el compromís.
- Assumir, si és el cas, la guarda legal d'un menor d'edat.
- Confeccionar conjuntament amb el jove el seu pla de treball.
- Organitzar i participar en les assemblees amb els altres joves de l'habitatge.
- Potenciar la convivència en el pis.
- Mediar perquè la convivència amb la comunitat de veïns sigui òptima.
- Fomentar l'adquisició d'hàbits saludables.
- Transmetre eines pel maneig de situacions conflictives.
- Donar suport en la relació amb la família a petició del jove.
- Vetllar perquè les condicions de l'habitatge siguin òptimes i afavoreixin el creixement personal.
- Treballar valors de la comunitat i personals que afavoreixin el creixement del jove.
- Potenciar que el jove amplii les relacions positives amb el seu entorn.
- Vetllar perquè el jove tingui la seva documentació al dia.
- Mantenir actualitzat el dossier (expedient, documentació personal) del jove.
- Acompanyar el procés de sortida del jove al finalitzar la seva estada en l'habitatge.

Funcions en relació amb l'equip i la pròpia institució

En relació amb l'equip educatiu

- Compartir, transmetre i contrastar la informació del procés del jove.
- Participar en les reunions d'equip.
- Participar en espais i debats del col·lectiu.
- Participar en les anàlisis de casos.
- Gestionar (i gestionar-se) el temps de presència.
- Coordinar i supervisar els alumnes en pràctiques i voluntaris.

En relació amb la institució

- Actuar de manera coherent amb la línia educativa de l'entitat.
- Participar en les sessions d'anàlisi institucional i supervisió.
- Participar en l'elaboració i/o actualització de la memòria, protocols, programa anual i el reglament de règim intern de l'habitatge.
- Coordinar-se amb altres serveis de la mateixa institució.

En relació amb altres entitats de la xarxa

- Treballar en xarxa amb altres professionals del territori en l'àmbit de la seva competència relacionats amb el jove.

- Coordinar-se amb els diferents serveis públics i/o privats dels àmbits educatiu, sanitari i social, ja siguin generals o específics.
- Conèixer els recursos i institucions del territori.
- Promoure el coneixement del servei a la població i els professionals de referència.
- Mediar amb la comunitat de veïns.
- Ser el referent principal del jove per promoure i canalitzar el treball en xarxa.

Funcions en relació amb l'Administració

- Assumir, si és el cas, la guarda legal d'un menor d'edat.
- Coordinar-se amb el referent de l'Àrea Suport als Joves Tutelats i Extutelats de la DGAIA del Departament de Benestar Social i Família del programa d'habitatge.
- Coordinar-se amb altres programes de l'Àrea Suport als Joves Tutelats i Extutelats de la DGAIA del Departament de Benestar Social i Família (jurídic, inserció laboral, econòmic, orígens i seguiment psicològic).
- Coordinar-se amb els professionals de l'Administració de la Generalitat i de l'Administració local i dels serveis de centre d'acolliment i serveis de centre residencial d'acció educativa per a infants i adolescents.
- Realitzar el treball educatiu d'acord amb el projecte marc de l'ASJTET.
- Elaborar la documentació requerida.
- Participar en grups de treball a proposta de l'Administració.

Funcions en relació amb la formació, la docència i la recerca

- Impartir i/o participar en activitats formatives.
- Compartir els continguts i els coneixements adquirits en la formació continuada.
- Proposar formació sobre necessitats detectades.
- Participar en la formació dels alumnes de pràctiques i del voluntariat.
- Reflexionar i analitzar el propi treball i el de l'equip.
- Participar en investigacions i recerca en l'àmbit de l'adolescència.
- Participar en la supervisió externa pedagògica de l'equip.
- Participar en espais i debats del col·lectiu del servei habitatge i del territori (FEPA).
- Participar en activitats formatives i d'intercanvi d'experiències a nivell nacional i internacional.

Perfil professional

Els educadors i educadores socials del servei de pisos assistits han de tenir titulació universitària en Educació Social, amb una formació complementària específica en el camp de l'adolescència i la joventut.

Perfil aptitudinal

- Adaptar-se i ser flexiu.
- Innovar i ser creatiu.
- Treballar en equip.
- Saber dinamitzar.
- Organitzar-se i gestionar el treball.
- Comprometre's amb la feina.
- Ser empàtic.
- Establir vincles.
- Saber comunicar i escoltar.
- Contenir-se emocionalment.
- Ser coherent, transmetre i mantenir criteris clars.
- Ser autocrític.
- Observar i analitzar per preveure possibles situacions.
- Respectar l'actuació del jove acceptant el seu ritme.
- Contenir i canalitzar l'angoixa del jove i del grup.
- Formar-se de manera continuada i fomentar la capacitat professional.
- Saber negociar, mediar i resoldre problemes i conflictes.
- Donar resposta a situacions imprevistes.
- Saber relativitzar.

ACTUACIONS SENSE PERFIL DEL COMITÈ D'EXPERTS EAIA des de 2004

Funcions base

Funcions generals

Atendre les necessitats educatives dels pares o guardadors, i/o dels infants i adolescents, que l'EAIA ha proposat com a subjectes per una atenció educativa específica, en un període determinat.

Funcions específiques

- Desenvolupar un pla d'actuació amb els subjectes d'atenció educativa, d'acord amb els objectius generals que proposa l'EAIA.
- Portar a terme el pla d'actuació.
- Avaluar el pla d'actuació.
- Portar a terme les gestions que requereixin els casos dels que sigui referent.

Funcions de suport tècnic

- Programar i impartir la formació bàsica per presentar el disseny del projecte, dirigida als educadors i també als EAIA.

- Donar suport als EAIA en el plantejament de les propostes una vegada es perfila la possibilitat de treball educatiu.
- Donar suport als educadors en relació amb el disseny de la metodologia específica, concreció d'objectius, etc.
- Avaluar el desenvolupament del projecte en base als indicadors d'avaluació descrits.

Perfil professional

- Titulació específica en Educació Social.
- Experiència en infància i família.

Perfil aptitudinal

- Habilitats per treballar sense demanda familiar.
- Habilitats i experiència per moure's en la xarxa de serveis.
- Experiència de treball en equip.
- Disponibilitat horària que permeti flexibilitzar les seves intervencions en moments clau del procés i/o dels rituals familiars (ex. fins a 20 hores si el cas ho requereix).
- Personalitat madura i flexible (atès el perfil de famílies amb greu desestructuració, maltractaments, toxicomanies, etc. S'entén que es precisa d'una certa experiència vital i professional, així com una formació per poder tenir una certa ascendència, necessària amb aquestes famílies.).
- Capacitat estratègica i de prendre iniciatives.

ACOLLIMENT PROFESSIONALITZAT (PENDENT D'ELABORACIÓ)

Funcions Base

Perfil professional

Perfil aptitudinal

COL·LEGI D'EDUCADORES I EDUCADORS SOCIALS DE CATALUNYA

Gener 2020

INFORME: La figura de l'educadora i l'educador social a l'actual sistema català d'Atenció i de Protecció a la Infància i l'Adolescència

Barcelona
Aragó, 141-143, 4a
08015 Barcelona
934 521 008
ceesc@ceesc.cat

Girona
Ibèria, 4
17005 Girona
972 249 276
girona@ceesc.cat

Lleida
Rambla Ferran, 32
25007 Lleida
973 289 434
lleida@ceesc.cat

Camp de Tarragona
Pau Claris, 2
43005 Tarragona
977 104 081
tarragona@ceesc.cat

Terres de l'Ebre
Ramon Berenguer IV, 11
43500 Tortosa
977 770 177
terresdelebre@ceesc.cat

www.ceesc.cat

Aquesta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement-CompartirIgual 3.0 Internacional de Creative Commons. Si voleu veure en que consisteix aquesta llicència accediu a: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.ca>